

Actieplan voor een veilig Rotterdams OV

Inleiding

Het Rotterdamse OV moet veel veiliger

De onveiligheid in het Rotterdamse openbaar vervoer is al jarenlang een groot probleem. Met Leefbaar Rotterdam in het stadsbestuur investeert de gemeente daarom fors om de veiligheid in het OV te verbeteren. De genomen maatregelen, waaronder het uitbreiden van toezicht en handhaving in en rond de metro in de avonduren, zijn een uitstekende stap. Maar er is meer nodig. Want ondanks de inzet van de gemeente zijn er de afgelopen periode opnieuw meerdere ernstige incidenten geweest, van steek- en schietpartijen in metro en tram tot een conductrice die een gebroken kaak geslagen kreeg op lijn 23 door een zwartrijder.

Ook mijden nog altijd te veel mensen het OV omdat ze zich onveilig voelen in metro, tram, haltes en stations. Met name in de avonduren. Wat een nette voorziening zou moeten zijn waarmee Rotterdammer naar school of hun werk gaan, is ons OV te vaak een verzamelplek voor groepen die zich misdragen en intimiderend gedrag vertonen tegen bijvoorbeeld vrouwen. Ook de stations zijn nog te vaak het domein van asocialen, junks, dealers, bedelaars, dronkenlappen en notoire overlastgevers. Ook personeel wordt bespuugd, bedreigd en soms zelfs aangevallen. Deze praktijken zijn onaanvaardbaar en moeten keihard worden aangepakt.

Veiligheid in het openbaar vervoer is dan ook een topprioriteit voor Leefbaar Rotterdam. Waar het vorige stadsbestuur bezuinigde op veiligheid in het OV, trekt ons stadsbestuur juist fors meer geld uit voor veiligheid en handhaving in het OV. Maar we zijn er nog niet. Daarom dienen wij vandaag een actieplan voor een veilig Rotterdams OV in. Maar zeker niet alleen. Want de inwoners hebben met ons meegedacht. Ze vulden massaal onze enquête over veiligheid in het OV in, deelden hun ervaringen en droegen maatregelen aan.

Het resultaat ligt voor u. En al zeggen we het zelf: het mag er wezen. Een plan voor en door Rotterdammers. Een uitgebreide reeks aan maatregelen om ons OV veiliger, prettiger en vooral: weer van ons te maken. Want niet de normale nette Rotterdammer, maar het uitschot moet het OV gaan mijden!

Simon Ceulemans

Joey de Waard

Zwartrijden, alcohol- en drugs gebruiken. Laatst zag ik zelfs iemand porno kijken in de metro. Dat is absurd, er reizen ook gewoon kinderen.

Een conductrice in de tram die een zwartreiziger aansprak kreeg een scheldkannonade over zich heen. De man hield ook zijn gezicht dreigend vlak bij de hare. Hij wilde niet uitstappen en is uiteindelijk door een andere passagier de tram uitgeschopt.

Resultaten

De ervaringen van Rotterdammers in het OV

Het mag geen verrassing zijn: ondanks de goede investeringen van het stadsbestuur maakt Leefbaar Rotterdam zich zorgen om de veiligheid in het Rotterdamse OV. Dit komt enerzijds omdat er afgelopen jaar verschillende geweldsincidenten plaatsvonden die nogal in het oog sprongen. Denk hierbij aan de schietpartij in de metro in Hoek van Holland¹, een steekincident in een tram in het centrum later die dag², de conductrice die dusdanig toegetakeld werd dat zij er een gebroken kaak aan overhield³ en de slechtzienende man die door een laffe groep mishandeld werd in tram 25⁴. Anderzijds zien we het natuurlijk om ons heen: het intrappen van poortjes, asociaal gedrag van medereizigers en een grote mond als iemand het al aandurft er iets over te zeggen.

Kortom, we weten dondersgoed dat het OV niet veilig genoeg is. Daarom lanceerde Leefbaar Rotterdam een enquête om de Rotterdammer te vragen welke onveilige situaties zij al dan niet meemaken in het OV, waar en wanneer zij deze meemaken en welke oplossingen zij zien om de veiligheid in het OV weer terug te winnen. Deze enquête werd door 216 gebruikers van het Rotterdamse OV ingevuld. Zij gaven niet alleen antwoord op praktische vragen over hun OV-gebruik, maar deelden ook persoonlijke ervaringen met onveilige situaties met ons en deden tal van suggesties voor acties en maatregelen. Deze input van Rotterdammers is goud waard en biedt een hele mooie aanzet voor de reeks maatregelen in dit plan, waarmee de veiligheid in het Rotterdamse OV fors verbeterd zal worden.

Op m'n metrostation Delfshaven, waar ik meestal in- en uitstap, zie ik steeds vaker reizigers poortjes met veel geweld opentrappen. Nooit zie ik controles meer van de RET, in tegenstelling tot voorheen.

Op basis van de resultaten van de enquête, kunnen we stellen dat de veiligheidsproblematiek in het OV niet mals is. Zo gaven van de 216 respondenten er slechts 17 aan geen onveilige situaties meegemaakt te hebben. 15 van hen maakten dan ook maar af en toe gebruik van het OV. Daartegenover staat dat 65% van de respondenten aangaf wel eens te maken gehad te hebben gehad met intimiderend gedrag in het OV, 68% met een onveilig gevoel door verward gedrag, 52% heeft te maken gehad met agressie,

¹ <https://nos.nl/artikel/2520263-schoten-gelost-in-metro-hoek-van-holland-twee-aanhoudingen>

² <https://nos.nl/regio/zh-rijnmond/artikel/519487-jongen-15-opgepakt-voor-steekpartij-in-tram>

³ <https://openrotterdam.nl/conductrice-ret-tram-mishandeld-door-reiziger-man-wordt-gezocht/>

⁴ <https://www.ad.nl/rotterdam/slechtzienende-man-30-geslagen-door-groepje-jongeren-op-tramlijn-25-in-rotterdam~ae6eabff/>

een kwart is wel eens bedreigd en 18% is fysiek belaagd. Ook heeft een kwart van de vrouwen wel eens te maken gehad met seksuele intimidatie, voelde 34% zich onveilig door gebruik of handel van drugs, 49% door alcoholgebruik en 69% ergert zich groen en geel aan het opentrappen van poortjes.

In de avonduren blijkt het OV niet geheel verrassend volgens respondenten hélemaal een vergaarbak van allerlei ellende. Van de respondenten die in de avonduren gebruik maken van het OV heeft zeker 90% weleens te maken gehad met intimiderend gedrag, 82% met verward gedrag, driekwart van de mensen heeft te maken gehad met agressie, 43% met bedreiging en 79% ervaart onveiligheid en ergernis door het opentrappen van poortjes.

Dit alles zorgt ervoor dat 55% van de Rotterdammers het OV mijdt, waarvan het grootste deel in de avonduren. Daarbij komt nog eens dat 60% zich daadwerkelijk zorgen maakt wanneer familie of vrienden gebruikmaken van het OV. Het is natuurlijk gekkenwerk dat zoveel mensen het Rotterdamse OV mijden, of zich actief zorgen maakt wanneer mensen die zij liefhebben het OV wel gebruiken, puur omwille van de onveiligheid.

Ik probeer het OV zoveel mogelijk te vermijden en al helemaal s 'avonds. Voorheen ging ik altijd met het OV, maar nu steeds minder. Ik voel me echt niet prettig in het OV en mijn telefoon, horloge en merkkleding bedek ik meestal maar uit voorzorg.

De resultaten zijn duidelijk en onderstrepen de vele onderzoeken over incidenten en veiligheidsbeleving in het openbaar vervoer, de mediaberichtgeving die dagelijks tot Rotterdammers komt en vooral: wat Rotterdammers in het alledaagse leven meemaken.

Kortom: de problematiek is duidelijk. Nu tijd voor actie.

D Rotterdam Centraal

Groep mannen die meeloopt bij een andere man die zich niet fijn daarbij voelde. Hij werd zichtbaar geïntimideerd omdat hij homo was. Hij sprak me daarom aan en we zijn samen kletsend naar buiten gelopen totdat hij 200 meter verder op zijn bestemming was.

Vorige week werd op het station Tussenwater een meisje seksueel geïntimideerd door drie kansparels. Ik heb op de SOS-knop gedrukt omdat het meisje al om hulp aan het roepen was. De RET-medewerker aan de lijn vertelde mij dat ik er zelf naartoe moest gaan, wat ik uiteindelijk met een paar andere mannen deed. Daarop liet één van de jongeren een pistool zien.

Maatregelen

Acties voor een veilig Rotterdams OV

Met een uitgebreide reeks aan maatregelen maken we ons OV veiliger, prettiger en vooral: weer van ons. Dit actieplan is voor en door Rotterdammers gemaakt, want Rotterdammers verdienen een veilig openbaar vervoer.

Mogelijkheid tot preventief fouilleren in het gehele openbaar vervoer

Uit alledaagse ervaringen van Rotterdamse reizigers, OV-personeel en het grote aantal incidenten in het OV kan maar één conclusie getrokken worden: het Rotterdamse OV is, met name in de avonduren, een risicovolle omgeving. Daarnaast is vanaf 1 april 2021 wapenbezit aangemerkt als reden voor een OV-reisverbod. Alleen al dit jaar is door wapengeweld gebleken dat dit geen overbodige luxe is. Zo was er in het weekend van 10, 11 en 12 mei drie opeenvolgende dagen sprake van steek- en schietpartijen in en rond het OV en vielen er op 7 oktober twee gewonden bij een steekpartij bij metrostation Coolhaven.

Kortom: er is alle reden om in te zetten op OV-breed preventief fouilleren in Rotterdam. Daartoe dient het volledige Rotterdamse OV aangewezen te worden als veiligheidsrisicogebied. Een veiligheidsrisicogebied is een gebied dat door de lokale driehoek op basis van risicoanalyses wordt aangewezen als gebied waar preventief gefouilleerd moet worden.

Leefbaar Rotterdam wil: het volledige Rotterdamse OV aanwijzen als veiligheidsrisicogebied, zodat in alle metro's, trams en bussen en op alle metrostations, busstations en tramhaltes preventief gefouilleerd kan worden.

Een vriendin van me werd achternagezeten toen ze uitgestapt was.

Drastische uitbreiding OV-verboden

Sinds 2008 legt de RET OV-verboden op aan mensen die zich schuldig maken aan misdrijven en wangedrag in en rond het OV. Er kunnen zowel OV-reisverboden als OV-verblijfsverboden worden opgelegd. Een reisverbod is een verbod op reizen op specifieke lijnen voor een specifieke periode, terwijl een verblijfsverbod een verbod is op het aanwezig zijn in een metrostation. Zowel OV-reis als -verblijfsverboden zijn beperkt in tijd en locatie. Een reisverbod kan voor maximaal acht weken worden opgelegd op maximaal drie lijnen en een verblijfsverbod voor maximaal acht weken op vijf metrostations. Deze lijnen en termijnen lopen in het geval van een reisverbod uiteen van één lijn voor vier weken voor zaken als schennispleging, aanranding, onzedelijk gedrag en beledigen tot acht weken op drie lijnen voor mishandeling en bedreiging met een wapen.

De huidige termijnen, het aantal lijnen en stations voor OV-reis- en verblijfsverboden zijn wat Leefbaar Rotterdam veel en veel te licht, met maximaal vier weken op één lijn voor aanranding als meest bizarre voorbeeld. Dit druist in tegen het rechtvaardigheidsgevoel van ieder weldenkend mens en is een klap in het gezicht van de slachtoffers.

De inzet van Leefbaar Rotterdam met dit actieplan is heel simpel: het tuig moet ons openbaar vervoer uit, zodat nette Rotterdammers weer met een gerust hart de metro, tram of bus durven nemen. En de beste route naar een tuigvrij OV is hen zo massaal en permanent mogelijk weren. Er is daarom voor een drastische uitbreiding van OV-verboden en de mogelijkheid om deze te handhaven nodig.

Leefbaar Rotterdam wil daarom:

- 1) Een lobby richting het Rijk voor een landelijk dekkend OV-verbod. Wie zich in een andere stad misdraagt heeft ook in ons OV niets te zoeken.
- 2) De introductie van een gemeentebreed OV-reisverbod en OV-verblijfsverbod in Rotterdam, dus het maximale aantal lijnen en metrostations schrappen.
- 3) De introductie van een permanent OV-reisverbod en OV-verblijfsverbod, dus de geldende maximale termijnen schrappen.
- 4) Dat OV-verblijfsverboden, die door de RET alleen voor metrostations worden opgelegd, tevens gaan gelden voor tramhaltes en busstations middels gemeentelijke gebiedsverboden.
- 5) Dat OV-verboden niet alleen opgelegd kunnen worden aan wie zich misdraagt in het OV, maar ook aan personen die het OV aantoonbaar gebruiken om elders overlast te veroorzaken, bijvoorbeeld op de metrolijnen naar Strand Nesselande en Hoek van Holland Strand.
- 6) Zolang bovenstaande zaken niet van kracht zijn het maximale aantal weken, lijnen en stations dat betrekking heeft op OV-reisverboden en OV-verblijfsverboden fors uitbreiden.
- 7) Dat vergrijpen die tot een OV-verbod kunnen leiden in de praktijk ook consequent tot een daadwerkelijk OV-verbod leiden.
- 8) OV-verboden strakker handhaven, onder andere middels cameracontroles in stations en OV-voertuigen, en ter bevordering daarvan het verbod op gezicht bedekkende kleding in het OV strikt handhaven plus in de huisregels van de RET laten opnemen dat capuchons in stations en voertuigen afgedaan moeten worden.

Whatsapp/sms-lijn in voertuigen voor onveilige situaties

Voor reizigers in treinen van de NS die getuige zijn van incidenten, onveilige situaties of zich bedreigd voelen in de trein of op het station, is al jaren een nummer beschikbaar waar zij via sms of Whatsapp een melding kunnen doen. Zij komen dan direct in contact met de meldkamer van de NS, die vervolgens een inschatting van de situatie maakt en hulp van een Veiligheids- en Service-team of de politie kan inschakelen. Het nummer wordt prominent vermeld in de coupés. In Rotterdam zijn op RET-stations SOS-meldpalen aanwezig, maar

een nummer om meldingen te doen in de voertuigen zelf ontbreekt. Uit de enquête die Leefbaar Rotterdam recent heeft gehouden over veiligheid in het OV, blijkt dat veel Rotterdammers een dergelijke meldlijn ook van grote meerwaarde vinden voor het Rotterdamse OV.

Daarom wil Leefbaar Rotterdam: een Whatsapp/sms-lijn voor reizigers in metro's en trams van de RET om onveilige situaties te melden.

Daders opsporen met behulp van reizigers

Een veilig OV is niet alleen in ieders belang, maar vergt tevens ieders inzet en hulp. Ook daders van onaanvaardbaar gedrag die daarmee op het moment zelf zijn weggekomen, moeten weten dat ze achteraf nog de zure vruchten van hun gedrag kunnen plukken. Daarom wordt wat Leefbaar Rotterdam betreft de hulp van Rotterdamse OV-reizigers opgeroepen bij het opsporen van personen die zich hebben misdragen in het OV en op beeld zijn vastgelegd.

Leefbaar Rotterdam wil: daders van vergrijpen die kunnen leiden tot een OV-verbod en notoire 'poortjestrappers' tonen op displays in OV-stations en voertuigen, zodat reizigers kunnen helpen hen op te sporen.

Ik heb het geluk gehad dat, toen ik op agressieve toon door een stel jongens werd bejegen, ineens door zes jongelui met kort geschoren haar werd omringd. Ik herkende ze meteen; mariniers die richting de kazerne gingen. De agressie in mijn richting was meteen verdwenen want de mariniers grepen hard in.

Effectieve verdedigingsmiddelen voor handhavers in het OV

Door het ernstige capaciteitstekort bij de politie vervullen handhavers een cruciale rol in het handhaven van de openbare orde en veiligheid in Rotterdam. Zeker ook in het Rotterdamse openbaar vervoer, waar handhavers zwartrijden tegengaan en de sociale veiligheid beschermen. Een groot probleem is echter dat handhavers zich alleen met blote handen kunnen verdedigen tegen de agressie waarmee ze geconfronteerd worden. Ondanks jarenlang aandringen door de BOA-bond, een flink deel van de Rotterdamse raad en uitgebreidere wettelijke mogelijkheden sinds 1 juli 2022, wil de Rotterdamse driehoek (burgemeester, politie en het OM) nog altijd geen wapenstok en pepperspray aan de uitrusting van handhavers toevoegen. Dit is wat Leefbaar Rotterdam betreft niet uit te leggen. Wie handhavers de frontlinie in stuurt, moet hen ook de mogelijkheid geven zich te verdedigen in plaats van hen als boksbal te laten fungeren, zeker ook in het OV. De gemeente en de RET kunnen bij het Rijk een verzoek indienen om handhavers uit te rusten met wapenstok en pepperspray. Natuurlijk brengt het werken in een krappe ruimte, zoals in een metrostel, op dit vlak praktische beperkingen met zich mee. Gerichte en proportionele inzet zijn hierbij een belangrijke voorwaarde. Handhavers kunnen hierin echter goed

getraind worden. Daarnaast zal van het toevoegen van de wapenstok en pepperspray aan de uitrusting van handhavers ook een belangrijke preventieve werking uitgaan.

Daarom wil Leefbaar Rotterdam: een pilot met het bewapenen van OV-handhavers met wapenstok en pepperspray.

Een offensief tegen spugen

Iets lager, smeriger en respectlozer dan iemand in het gezicht spugen is moeilijk te verzinnen. Toch is het iets waarmee Rotterdams OV-personeel en medereizigers geregeld te maken krijgen. Wat Leefbaar Rotterdam betreft is er voor spugers geen enkele plek meer in het Rotterdamse OV. Hiervoor is niet alleen een forse uitbreiding van de duur en omvang van OV-verboden nodig, maar is het ook noodzakelijk om alles op alles te zetten om te voorkomen dat spugers met hun wangedrag weggelaten. Daartoe stelt Leefbaar Rotterdam twee concrete acties voor.

- In de coronaperiode werd het bespugen van OV-personeel en medepassagiers in Rotterdam aangemerkt als mishandeling, waar het voorheen slechts als belediging werd gezien. Daardoor kon een langer en bovendien stadsbreed OV-verbod worden opgelegd (van vier naar acht weken) dat van toepassing was op misdragingen in zowel metro, tram als bus, terwijl het voorheen alleen voor de tram gold. Na de coronaperiode is dit echter weer teruggedraaid. Onbegrijpelijk. Het aanmerken van spugen als een simpele belediging dekt totaal de lading niet van deze walgelijke daad en wat dit met OV-personeel doet. Wie naar deze mensen spuugt, moet zo lang mogelijk uit het OV geweerd worden.

Leefbaar Rotterdam vindt dit onbegrijpelijk en pleit voor:

- 1) **Het aanmerken van spugen als mishandeling in plaats van belediging.**
 - 2) **Het per direct herinvoeren van de aanpak van spugers zoals die tijdens de coronaperiode van kracht was: een langer en stadsbreed OV-verbod voor spuugincidenten in zowel metro, tram als bus.**
- In 2015 startte het Amsterdamse vervoersbedrijf GVB een pilot met DNA-kits. Na ieder spuugincident werd door een OV-zorgteam een DNA-monster van de spuger veiliggesteld en door de politie in de DNA-databank verwerkt. Bij een match kon de dader (indien hij ontkomen was) worden opgespoord en aangehouden. Wanneer geen sprake was van een match, werd het profiel opgeslagen met het oog op een mogelijke toekomstige match. Dit standaard DNA-onderzoek naar spuugincidenten doet recht aan de ernst van de misdrijving, heeft een preventieve werking én zorgt ervoor dat de kans aanzienlijk kleiner wordt dat spugers de dans ontspringen.

Daarom wil Leefbaar Rotterdam: spuugkits voor RET-personeel introduceren en standaard DNA-onderzoek verrichten na spuugincidenten.

Intensief offensief tegen zwartrijden

Zwartrijden is een gigantische bron van ergernis voor nette Rotterdamse ov-gebruikers. Je betaalt zelf netjes voor je kaartje of abonnement, maar ziet om je heen dat er massaal wordt zwartgereisd door poortjestrappers, profiteurs die achter mensen aan glippen bij het inchecken (en niet zelden beginnen te schelden, intimideren of gewelddadig worden wanneer er iets van wordt gezegd) en figuren die simpelweg niet inchecken in de tram of bij metrostations zonder poortjes.

Zwartrijden ondermijnt ons OV-systeem, de veiligheid van ons OV, leidt tot irritatie en tot hogere kosten voor nette, betalende reizigers. Er is dan ook een intensievere aanpak van zwartrijders nodig.

Leefbaar Rotterdam wil daarom:

- Het aantal grootscheepse en zeer succesvolle OV-controles door politie, RET en handhaving fors uitbreiden.
- 'Zwartrijdhotspots' in kaart brengen door analyses van het aantal opengetrapte poortjes op stationsniveau (hetgeen mini-storingen veroorzaakt die geregistreerd kunnen worden) en door de introductie van 'mystery zwartrijders': incognito personen die namens de RET, politie en gemeente in kaart brengen op welke stations en lijnen gemakkelijk wordt weggekomen met zwartrijden.
- Snelle realisatie van incheckpoortjes op alle metrostations (met name in Oost) waar deze nog niet aanwezig zijn. Indien deze daar op dit moment ontbreken vanwege het risico dat zwartrijders anders via de rails om de poortjes heen pogen te komen, dienen daartoe fysieke barrières te worden geplaatst.

Er stond in de metro een meneer een mevrouw uit te schelden. De vrouw kende de man niet en gelukkig stond er een man die die gast aansprak waarop meer mannen volgden. Het was zeer angstig voor de vrouw in kwestie.

Een Taskforce Openbaar Vervoer vanuit de politie

De RET en de gemeente kunnen het niet alleen. Om onveiligheid in het OV krachtig aan te pakken de de veiligheid structureel te verbeteren, is permanente inzet van -en samenwerking met- de politie zeer noodzakelijk. De onveilige situatie in het OV is één van de grootste zorgen van Rotterdammers op het gebied van veiligheid. Het dient daarom ook een prioriteit van de politie te zijn.

Leefbaar Rotterdam wil daarom: een speciale Taskforce Openbaar Vervoer vanuit de politie die zich bezighoudt met het verbeteren van de veiligheid in het Rotterdamse OV.

Zero tolerance voor seksuele intimidatie in het OV

Vooraf voor vrouwen kan het OV een zeer onveilige en intimiderende omgeving zijn. In juni van dit jaar bleek uit een enquête van Pointer (KRO/NCRV) en AD dat maar liefst 91 procent van de vrouwen zich onveilig voelt op metro-, tram- en busstations en dat 82 procent van de vrouwen hetzelfde gevoel ervaart in het openbaar vervoer zelf. Ook uit de enquête van Leefbaar Rotterdam blijkt dat vooral vrouwen het OV mijden -met name in de avonduren. Maar liefst 66% van de vrouwelijke respondenten die onze enquête invulden gaf dit aan. Een triest gegeven, dat tegelijkertijd voor geen enkele Rotterdammer een verrassing zou zijn. Veel Rotterdamse vrouwen pakken liever de auto of de fiets of zien zelfs helemaal af van 's avonds uitgaan als gevolg van nare ervaringen in het OV. Maar al te vaak, zeker 's avonds, zijn de RET-voertuigen en stations het domein van sneue viespeuken die zich ongewenst aan vrouwen opdringen, roedels jongeren die als hyena's meiden belagen en types die vrouwen zelfs blijven achtervolgen nadat ze zijn uitgestapt en de halte of station verlaten hebben.

Onlangs kwam Rotterdam positief in het nieuws als eerste Nederlandse gemeente waar iemand veroordeeld is voor seksuele straatintimidatie van een lokagente. Een mijlpaal die niet alleen massale navolging verdient op straat, maar ook in ons OV.

Leefbaar Rotterdam wil daarom: lokagentes inzetten in het OV om seksuele intimidatie op te sporen en aan te pakken

Toen ik bij Eendrachtplein incheckte kwam een groep ‘jongeren’ van tussen de 12 en 19 jaar die de poortjes opentrapte, eroverheen klommen en verder naar de Binnenweg volgden. Helaas kon ik zo snel niet de politie bellen.

Ik erger me aan het feit dat zowel jong als oud poortjes opentrapte of met twee personen door een poortje glipt. Ik zie het ook bij moeders en vaders met kinderen, ouderen, dronken, high of niet onder invloed van middelen. De morele grens lijkt bij iedereen weg.

Gewoon voor Rotterdam